YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

16 päivänä heinäkuuta 2009 *

Asiassa C-5/08,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Højesteret (Tanska) on esittänyt 21.12.2007 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 4.1.2008, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Infopaq International A/S

vastaan

Danske Dagblades Forening,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja K. Lenaerts sekä tuomarit T. von Danwitz, R. Silva de Lapuerta, G. Arestis ja J. Malenovský (esittelevä tuomari),

* Oikeudenkäyntikieli: tanska.

julkisasiamies: V. Trstenjak,
kirjaaja: hallintovirkamies C. Strömholm,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 20.11.2008 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet:

– Infopaq International A/S, edustajanaan advokat A. Jensen,

– Danske Dagblades Forening, edustajanaan advokat M. Dahl Pedersen,

– Itävallan hallitus, asiamiehenään E. Riedl,

– Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään H. Krämer ja H. Støvlbæk,

kuultuaan julkisasiamiehen 12.2.2009 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee yhtäältä tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY (EYVL L 167, s. 10) 2 artiklan a kohdan tulkintaa ja toisaalta saman asetuksen 5 artiklassa tarkoitetun tilapäistä kappaleen valmistamista koskevan poikkeuksen edellytyksiä.

2 Tämä pyyntö on esitetty riita-asiassa, jossa osapuolina ovat Infopaq International A/S (jäljempänä Infopaq) ja Danske Dagblades Forening (jäljempänä DDF) ja joka koskee sellaisen Infopaqin tekemän hakemuksen hylkäämistä, jolla Infopaq pyysi toteamaan, ettei sen tarvitse pyytää tekijänoikeuden haltijoilta suostumusta kappaleen valmistamiseen lehtiartikkeleista sellaista automatisoitua menettelyä noudattaen, joka koostuu lehtiartikkelien skannaamisesta ja muuntamisesta sähköisiksi tiedostoiksi, minkä jälkeen näitä tiedostoja muokataan.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Kansainvälinen oikeus

3 Marrakechissa tehdyn Maailman kauppajärjestön perustamissopimuksen liitteessä 1 C olevan teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista tehdyn sopimuksen, joka hyväksyttiin Uruguayn kierroksen monenvälisissä kauppaneuvotteluissa (1986–1994) laadittujen sopimusten tekemisestä Euroopan yhteisön puolesta yhteisön

toimivaltaan kuuluvissa asioissa 22.12.1994 tehdyllä neuvoston päätöksellä 94/800/EY (EYVL L 336, s. 1), 9 artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Jäsenten tulee saattaa lainsäädäntönsä Bernin yleissopimuksen (1971) 1–21 artiklojen ja sen liitteen mukaiseksi. – –”

4 Kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamista koskevan Bernin yleissopimuksen (Pariisin sopimuskirja 24.7.1971), sellaisena kuin se on muutettuna 28.9.1979 (jäljempänä Bernin yleissopimus), 2 artiklassa määrätään seuraavaa:

”1. Ilmaisu ’kirjalliset ja taiteelliset teokset’ käsittää kaikki kirjallisuuden, tieteen ja taiteen alaan kuuluvat tuotteet, niiden ilmaisutapaan tai muotoon katsomatta, kuten kirjat, kirjaset ja muut kirjoitukset; – –

– –

5. Kirjallisten tai taiteellisten teosten kokoelmia, kuten tietosanakirjoja ja kokoomateoksia, jotka sisältönsä valinnan ja järjestelyn perusteella ovat henkisen luomistyön tuotteita, suojataan sellaisinaan, supistamatta kokoelmiin sisältyvien teosten tekijöille kuuluvia oikeuksia.

– –

8. Tämän yleissopimuksen mukaista suojaa ei sovelleta päivänuutisiin eikä erilaisiin asiatietoihin, jotka ovat luonteeltaan pelkkiä lehdistötiedotuksia.”

5 Bernin yleissopimuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaan kyseisen yleissopimuksen suojaamien kirjallisten ja taiteellisten teosten tekijöillä on yksinoikeus sallia näiden teostensa millä tavalla ja missä muodossa tahansa tapahtuva toisintaminen.

Yhteisön oikeus

6 Tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta 14.5.1991 annetun neuvoston direktiivi 91/250/ETY (EYVL L 122, s. 42) 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on tämän direktiivin säännösten mukaisesti annettava tietokoneohjelmille tekijänoikeudellista suojaa kirjallisina teoksina, joita tarkoitetaan kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta tehdyssä Bernin yleissopimuksessa. – –

– –

3. Tietokoneohjelmaa suojataan, jos se on omaperäinen siinä merkityksessä, että se on tekijänsä henkinen luomus. Muita arviointiperusteita ei saa soveltaa arvioitaessa, suojataanko ohjelmaa.”

7 Tietokantojen oikeudellisesta suojasta 11.3.1996 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 96/9/EY (EYVL L 77, s. 20) 3 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tämän direktiivin säännösten mukaisesti tietokannat, jotka aineiston valinnan tai järjestämisen perusteella muodostavat tekijän omaperäisen henkisen luomuksen, saavat sellaisenaan tekijänoikeussuojaa. Muita perusteita ei saa soveltaa määritettäessä, voidaanko ne suojata.”

8 Direktiivin 2001/29 4, 6, 9–11, 20–22, 31 ja 33 perustelukappaleessa säädetään seuraavaa:

”(4) Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien oikeudellisten puitteiden yhdenmukaistaminen lisää oikeusvarmuutta ja täyttää henkisen omaisuuden korkeatasoisen suojan vaatimukset sekä edistää siten merkittäviä investointeja luovuuteen ja innovaatioon, mukaan lukien verkostoinfrastruktuuriin – –

(6) Koska alalla ei ole yhteisön tasolla suoritettu yhdenmukaistamista, useat jäsenvaltiot ovat teknisiin haasteisiin vastatakseen jo ryhtyneet kansallisella tasolla lainsäädäntötoimiin, jotka voivat aiheuttaa merkittäviä suojaan liittyviä eroja ja siten rajoittaa henkistä omaisuutta sisältävien tai niihin perustuvien palvelujen ja tuotteiden vapaata liikkuvuutta, mikä voi johtaa sisämarkkinoiden pirstoutumiseen ja epäjohdonmukaisuuksiin lainsäädännössä. Lainsäädännöllisten erojen ja epävarmuuden vaikutus kasvaa, kun tietoyhteiskunta, joka on jo suuresti lisännyt rajat ylittävää henkisen omaisuuden hyödyntämistä, kehittyy edelleen. Tämä kehitys jatkuu, ja sen kuuluukin jatkua. Merkittävät

oikeudelliset erot ja epävarmuus suojan osalta voivat estää uusia, tekijänoikeuteen ja lähioikeuksiin sidoksissa olevia tuotteita ja palveluja saavuttamasta suurtuotannon etuja.

– –

(9) Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien yhdenmukaistamisen on perustuttava suojan korkeaan tasoon, koska nämä oikeudet ovat ratkaisevan tärkeitä henkisen luomistyön kannalta. – –

(10) Voidakseen jatkaa luovaa ja taiteellista työtään tekijöiden tai esittäjien on saatava asianmukainen korvaus työnsä käyttämisestä – –

(11) Täsmällinen ja tehokas järjestelmä tekijänoikeuden ja lähioikeuksien suojaamiseksi on yksi tärkeimmistä keinoista varmistaa, että eurooppalaisella kulttuuria luovalla toiminnalla ja kulttuurituotannolla on käytettävissä tarpeelliset voimavarat, ja taata, että teosten tekijät ja esittäjät voivat toimia riippumattomina ja arvonsa mukaisesti.

– –

(20) Tämä direktiivi perustuu periaatteisiin ja sääntöihin, jotka sisältyvät tällä alalla jo annettuihin voimassa oleviin direktiiveihin, erityisesti direktiiveihin 91/250 – – ja 96/9 – –, ja siinä kehitetään kyseisiä periaatteita ja sääntöjä edelleen ja

sovitetaan ne tietoyhteiskuntaan. Tämän direktiivin säännöksillä ei ole tarkoitus vaikuttaa mainittujen direktiivien säännöksiin, ellei tässä direktiivissä toisin säädetä.

(21) Tässä direktiivissä olisi määriteltävä kappaleen valmistamista koskevan oikeuden kattamien toimien ala eri edunsaajien osalta. Tämä olisi tehtävä sopusoinnussa yhteisön säännöstön kanssa. Nämä toimet on tarpeen määritellä laajasti oikeusvarmuuden takaamiseksi sisämarkkinoilla.

(22) Pyrittäessä tukemaan kulttuurin levittämistä asianmukaisella tavalla on huolehdittava siitä, ettei tavoitetta toteuteta luopumalla oikeuksien tiukasta suojasta tai suvaitsemalla väärennettyjen tai laittomasti julkaistujen teosten laitonta levitystä.

– –

(31) Eri oikeudenhaltijaryhmien välisten samoin kuin eri oikeudenhaltijaryhmien ja suojatun aineiston käyttäjien välisten oikeuksien ja etujen oikeudenmukainen tasapaino on turvattava. – –

– –

(33) Yksinoikeudesta kappaleen valmistamiseen olisi poikettava ja sallittava tietty tilapäinen kappaleen valmistaminen, joka on väliaikaista tai satunnaista sekä erottamaton ja välttämätön osa teknistä prosessia ja jonka tarkoituksena on yksinomaan joko mahdollistaa välittäjän suorittama tehokas siirto verkossa kolmansien osapuolien välillä taikka teoksen tai muun aineiston laillinen käyttö.

Tällaisella kappaleen valmistamisella ei saisi olla itsenäistä taloudellista merkitystä. Siltä osin kuin nämä edellytykset täyttyvät, tämän poikkeuksen olisi koskettava myös toimia, jotka mahdollistavat selailun sekä aineiston tilapäisen tallentamisen välimuistiin, mukaan lukien siirtojärjestelmien tehokkaan toiminnan mahdollistava tallennus edellyttäen, että välittäjä ei muuta tietoja eikä puutu toimialalla laajalti hyväksytyn ja käytetyn teknologian lailliseen käyttöön saadakseen tietoja talletetun tiedon käytöstä. Käyttöä olisi pidettävä laillisena, jos se on oikeudenhaltijan sallimaa tai jos sitä ei ole lailla rajoitettu.”

9 Direktiivin 2001/29 2 artiklan a alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että yksinoikeus sallia tai kieltää suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi, millä keinolla ja missä muodossa tahansa kokonaan tai osittain tapahtuva kappaleen valmistaminen on:

a) tekijöillä teostensa osalta.”

10 Saman direktiivin 5 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Edellä 2 artiklassa säädetty kappaleen valmistamista koskeva oikeus ei koske sellaista 2 artiklassa tarkoitettua tilapäistä kappaleen valmistamista, joka on väliaikaista tai satunnaista sekä erottamaton ja välttämätön osa teknistä prosessia ja jonka ainoa tarkoitus on mahdollistaa:

a) välittäjän toimesta tapahtuva teoksen tai muun aineiston siirto verkossa kolmansien osapuolien välillä, tai

b) sen laillinen käyttö,

ja jolla ei ole itsenäistä taloudellista merkitystä.

– –

5. Tämän artiklan 1, 2, 3 ja 4 kohdan mukaisia poikkeuksia ja rajoituksia sovelletaan vain tietyissä erityistapauksissa, jotka eivät ole ristiriidassa teoksen tai muun aineiston tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eivätkä kohtuuttomasti haittaa oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja.”

11 Tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien suojan voimassaoloajasta 12.12.2006 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/116/EY (EUVL L 372, s. 12) 6 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Valokuvia, joita tekijänsä luovan henkisen työn tuloksina on pidettävä omaperäisinä, suojataan 1 artiklan [jossa säädetään Bernin yleissopimuksen 1 artiklassa tarkoitetun kirjallisen tai taiteellisen teoksen suoja-ajan pituudesta] mukaisesti. Mitään muuta perustetta ei sovelleta määritettäessä, voidaanko niitä suojata. Jäsenvaltiot voivat säätää myös muiden valokuvien suojasta.”

Kansallinen lainsäädäntö

12 Direktiivin 2001/29 2 artikla ja 5 artiklan 1 kohta on saatettu osaksi Tanskan oikeusjärjestystä tekijänoikeudesta 14.6.1995 annetun lain nro 395 (lov nº 395 om ophavsret; Lovtidende 1995 A, s. 1796) 2 §:llä ja 11 a §:llä, sellaisina kuin ne ovat muutettuina muun muassa 17.12.2002 annetulla lailla nro 1051 (lov nº 1051 om ændring af ophavsretsloven; Lovtidende 2002 A, s. 7881).

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

13 Infopaqin toimialaan kuuluvat tiedotusvälineiden seuranta ja media-analyysit, jotka koostuvat pääasiallisesti yhteenvetojen laatimisesta tanskalaisissa päivälehdissä ja aikakauslehdissä julkaistuista valituista artikkeleista. Artikkeleiden valinta perustuu eräisiin asiakkaiden kanssa sovittuihin aihekriteereihin ja se toteutetaan niin sanotun tietojenkeruuprosessin kautta. Yhteenvedot lähetetään asiakkaille sähköpostitse.

14 DDF on tanskalaisten päivälehtien ammattijärjestö, jonka tarkoituksena on muun muassa tukea jäseniään tekijänoikeudellisissa kysymyksissä.

15 Vuonna 2005 DDF sai tietoonsa, että Infopaq muokkasi lehdistä otettuja artikkeleita käytettäväksi kaupallisiin tarkoituksiin ilman kyseisten artikkeleiden tekijänoikeuden haltijoiden suostumusta. DDF katsoi artikkelien muokkaamisen kyseessä olevan prosessin mukaan edellyttävän suostumusta ja ilmoitti tästä Infopaqille.

16 Tietojenkeruuprosessi koostuu seuraavista viidestä vaiheesta, jotka DDF:n mukaan merkitsevät neljää kappaleen valmistamista lehtiartikkeleista.

17 Ensinnäkin Infopaqin työntekijät tallentavat kyseiset julkaisut manuaalisesti sähköiseen tietokantaan.

18 Toiseksi nämä julkaisut skannataan sen jälkeen, kun niiden selkämys on ensin leikattu siten, että kaikki sivut muodostuvat irtonaisista arkeista. Ennen julkaisun laittamista skanneriin tietokannasta valitaan skannattava osio. Skannaamalla julkaisun jokaisesta sivusta saadaan muodostettua TIFF-tiedosto (Tagged Image File Format). Kun julkaisun skannaus on päättynyt, TIFF-tiedosto siirretään OCR-palvelimelle (Optical Character Recognition) (merkkien optinen tunnistaminen).

19 Kolmanneksi kyseinen OCR-palvelin muuntaa TIFF-tiedoston sähköisesti muokattavissa olevaksi tiedoksi. Kunkin kirjaimen kuva muunnetaan tässä prosessissa digitaaliseksi koodiksi, joka kertoo tietokoneelle, mikä kirjain on kyseessä. Esimerkiksi kirjainten TDC kuva muunnetaan tiedoksi, jonka tietokone voi käsitellä kirjaimina TDC ja muuntaa ne tekstimuotoon, jonka tietokoneen järjestelmä tunnistaa. Nämä tiedot tallennetaan tekstitiedostoiksi, jotka mikä hyvänsä tekstinkäsittelyohjelma voi lukea. OCR-prosessin päätteeksi TIFF-tiedosto tuhotaan.

20 Neljänneksi tekstitiedosto analysoidaan etukäteen määritettyjen hakusanojen löytämiseksi. Joka kerta, kun hakusanalle löytyy osuma, syntyy tiedosto, joka osoittaa, mistä lehdestä ja osiosta ja miltä sivulta osuma löytyy ja kuinka pitkällä tekstissä osuma sijaitsee prosenttiluvulla 0–100 ilmaistuna, mikä helpottaa artikkelin lukemista. Jotta hakusanan löytäminen artikkelia luettaessa olisi vielä helpompaa, tässä yhteydessä

ilmoitetaan lisäksi hakusanaa edeltävät viisi sanaa ja sitä seuraavat viisi sanaa (jäljempänä yhdestätoista sanasta koostuva ote). Prosessin päätyttyä tekstitiedosto tuhotaan.

21 Viidenneksi tietojenkeruuprosessin päätteeksi tulostetaan seurantalipuke kaikkien niiden julkaisun sivujen osalta, joilla hakusana esiintyy. Seuraavassa esimerkki seurantalipukkeesta:

”4.11.2005 – Dagbladet Arbejderen, s. 3:

TDC: 73 % ‘et kommende salg af telekoncern TDC, som forrentes at blive opkøbt’”.

22 Infopaq kiisti, että tällainen toiminta vaatisi tekijänoikeuden haltijoiden suostumusta, ja nosti Østre Landsretissä DDF:a vastaan kanteen, jolla se vaati, että DDF velvoitetaan tunnustamaan, että Infopaqilla on oikeus käyttää edellä mainittua prosessia ilman kyseisen ammattijärjestön tai sen jäsenten suostumusta. Koska Østre Landsret hylkäsi kanteen, Infopaq haki muutosta ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa.

23 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan on riidatonta, että tekijänoikeuden haltijoiden suostumusta ei tarvita yhteenvetojen laatimista sisältävään lehdistön seurantaan, joka muodostuu ihmisen suorittamasta yksittäisten lehtien manuaalisesta lukemisesta, relevanttien sanomalehtiartikkeleiden valitsemisesta etukäteen vahvistettujen hakusanojen perusteella ja sellaisen manuaalisesti laaditun seurantalipukkeen toimittamisesta yhteenvedon laatijalle, jossa mainitaan nimetty hakusana artikkelissa ja artikkelin sijainti julkaisussa. Pääasian osapuolet ovat lisäksi samaa mieltä siitä, että yhteenvedon laatiminen sinällään on laillista eikä edellytä asianomaisten oikeudenhaltijoiden suostumusta.

24 Asiassa on samaten riidatonta se, että kyseinen tietojenkeruuprosessi koostuu kahdesta kappaleen valmistamisesta eli siis painettujen artikkelien skannauksen yhteydessä tapahtuvasta TIFF-tiedostojen luomisesta ja tekstitiedostojen luomisesta TIFF-tiedostojen muuntamisen seurauksena. Lisäksi on riidatonta, että tämä prosessi merkitsee osittain tapahtuvaa kappaleen valmistamista sähköisistä artikkeleista, sillä yhdestätoista sanasta koostuva ote tallennetaan tietokoneen muistiin ja kyseiset yksitoista sanaa tulostetaan paperilipukkeelle.

25 Pääasian osapuolet ovat kuitenkin eri mieltä siitä, merkitsevätkö edellä mainitut kaksi viimeistä toimenpidettä direktiivin 2001/29 2 artiklassa tarkoitettua kappaleen valmistamista. Osapuolet ovat samaten eri mieltä siitä, kuuluvatko kaikki pääasiassa kyseessä olevat toimenpiteet tämän direktiivin 5 artiklan 1 kohdassa säädetyn kappaleen valmistamisoikeutta koskevan poikkeuksen alaan.

26 Näissä olosuhteissa Højesteret päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Voidaanko sitä, että hakusanasta sekä sitä edeltävistä viidestä sanasta ja sitä seuraavista viidestä sanasta koostuva päivälehden artikkelin tekstiote tallennetaan ja sen jälkeen tulostetaan, pitää direktiivin [2001/29] 2 artiklassa suojattuna kappaleen valmistamisena?

2) Onko sen kannalta, voidaanko tilapäistä kappaleen valmistamista pitää direktiivin 2001/29 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla ’väliaikaisena’, merkitystä sillä, missä yhteydessä se tapahtuu?

3) Voidaanko tilapäistä kappaleen valmistamista pitää ’väliaikaisena’, kun kappaletta muokataan esimerkiksi muodostamalla kuvatiedoston perusteella tekstitiedosto tai hakemalla tekstinpätkiä tekstitiedoston perusteella?

4) Voidaanko tilapäistä kappaleen valmistamista pitää ’väliaikaisena’, kun yhdestä tai useammasta 11-sanaisesta tekstiotteesta muodostuva kappaleen osa tallennetaan?

5) Voidaanko tilapäistä kappaleen valmistamista pitää ’väliaikaisena’, kun yhdestä tai useammasta 11-sanaisesta tekstiotteesta muodostuva kappaleen osa tulostetaan?

6) Onko sen kannalta, voidaanko tilapäistä kappaleen valmistamista pitää direktiivin 2001/29 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla ’erottamattomana ja välttämättömänä osana teknistä prosessia’, merkitystä sillä, missä teknisen prosessin vaiheessa se tapahtuu?

7) Voiko tilapäinen kappaleen valmistaminen olla ’erottamaton ja välttämätön osa teknistä prosessia’, kun se koostuu kokonaisten lehtiartikkeleiden manuaalisesta skannauksesta, jolloin lehtiartikkelit muunnetaan painetusta muodosta digitaaliseen muotoon?

8) Voiko tilapäinen kappaleen valmistaminen olla ’erottamaton ja välttämätön osa teknistä prosessia’, kun se koostuu yhdestä tai useammasta 11-sanaisesta tekstiotteesta muodostuvan kappaleen osan tulostamisesta?

9) Kattaako direktiivin 2001/29 5 artiklan 1 kohdan käsite ’laillinen käyttö’ kaikki sellaiset käyttömuodot, jotka eivät edellytä tekijänoikeuden haltijan suostumusta?

10) Kattaako direktiivin 2001/29 5 artiklan 1 kohdan käsite ’laillinen käyttö’ sen, että elinkeinonharjoittaja skannaa kokonaisia lehtiartikkeleita, minkä jälkeen kappaleita muokataan ja yhdestä tai useammasta 11-sanaisesta tekstiotteesta muodostuva kappaleen osa tallennetaan ja mahdollisesti tulostetaan käytettäväksi yhteenvetojen kirjoittamiseen kyseisessä yrityksessä, vaikka tekijänoikeuden haltija ei ole antanut suostumustaan näille toimille?

11) Minkä kriteerien perusteella on arvioitava sitä, onko tilapäisellä kappaleen valmistamisella direktiivin 2001/29 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla ’itsenäistä taloudellista merkitystä’, kun säännöksen muut edellytykset täyttyvät?

12) Voiko käyttäjän tilapäisestä kappaleen valmistamisesta saama rationalisointihyöty sisältyä sen arviointiin, onko toimilla direktiivin 2001/29 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla ’itsenäistä taloudellista merkitystä’?

13) Voidaanko tilanteita, joissa elinkeinonharjoittaja skannaa kokonaisia lehtiartikkeleita, minkä jälkeen kappaleita muokataan ja yhdestä tai useammasta 11-sanaisesta tekstiotteesta muodostuva kappaleen osa tallennetaan ja mahdollisesti tulostetaan ilman oikeudenhaltijan suostumusta, pitää direktiivin 2001/29 5 artiklan 5 kohdassa tarkoitetulla tavalla ’tiettyinä erityistapauksina, jotka eivät ole ristiriidassa [kyseisten lehtiartikkeleiden] tavanomaisen hyödyntämisen kanssa’ ’eivätkä kohtuuttomasti haittaa oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja’?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Alustava huomautus

27 Aivan ensiksi on muistutettava, että sekä yhteisön oikeuden yhtenäisen soveltamisen periaate että yhdenvertaisuusperiaate edellyttävät, että direktiivin 2001/29 2 artiklan kaltaisen yhteisön oikeuden säännöksen sanamuotoa, joka ei sisällä mitään nimenomaista viittausta jäsenvaltioiden oikeuteen säännöksen sisällön ja soveltamisalan määrittämiseksi, on tavallisesti tulkittava koko yhteisössä itsenäisesti ja yhtenäisesti (ks. mm. asia C-245/00, SENA, tuomio 6.2.2003, Kok., s. I-1251, 23 kohta ja asia C-306/05, SGAE, tuomio 7.12.2006, Kok., s. I-11519, 31 kohta).

28 Nämä vaatimukset koskevat erityisesti direktiiviä 2001/29, kun otetaan huomioon sen 6 ja 21 perustelukappale.

29 Tästä seuraa, että Itävallan hallitus ei voi tehokkaasti vedota siihen, että jäsenvaltioiden tehtävänä on määritellä käsite ”osittain tapahtuva kappaleen valmistaminen”, johon direktiivin 2001/29 2 artiklassa viitataan (ks. vastaavasti saman direktiivin 3 artiklassa säädetyn käsitteen ”yleisö” osalta em. asia SGAE, tuomion 31 kohta).

Ensimmäinen kysymys

30 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään pääasiallisesti, onko direktiivissä 2001/29 tarkoitettua käsitettä ”osittain tapahtuva kappaleen valmistaminen” tulkittava niin, että se kattaa yhdestätoista sanasta koostuvan otteen tallentamisen tietokoneen muistiin ja tällaisen otteen tulostamisen paperille.

31 On todettava, että direktiivissä 2001/29 ei määritellä käsitteitä ”kappaleen valmistaminen” eikä ”osittain tapahtuva kappaleen valmistaminen”.

32 Näissä olosuhteissa nämä käsitteet on määriteltävä siten, että otetaan huomioon direktiivin 2001/29 2 artiklan, jossa niihin viitataan, sanamuoto ja asiayhteys kokonaisuudessaan sekä kyseisellä direktiivillä ja kansainvälisen oikeuden säännöksillä tavoitellut päämäärät (ks. vastaavasti em. asia SGAE, tuomion 34 ja 35 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

33 Direktiivin 2001/29 2 artiklan a alakohdassa säädetään, että tekijöillä on yksinoikeus sallia tai kieltää kokonaan tai osittain tapahtuva kappaleen valmistaminen teoksistaan. Tästä seuraa, että tekijälle kuuluvan oikeuden, jota suojataan ja jonka mukaan tämä voi sallia tai kieltää kappaleen valmistamisen, kohteena on ”teos”.

34 Tältä osin Bernin yleissopimuksen systematiikasta ja erityisesti sen 2 artiklan 5 ja 8 kohdasta kuitenkin ilmenee, että tiettyjen aineistojen suojaaminen kirjallisina tai taiteellisina teoksina edellyttää sitä, että ne ovat henkisen luomistyön tuotteita.

35 Samaten direktiivin 91/250 1 artiklan 3 kohdan, direktiivin 96/9 3 artiklan 1 kohdan ja direktiivin 2006/116 6 artiklan mukaan tietokoneohjelmien, tietokantojen ja valokuvien kaltaisia teoksia suojataan tekijänoikeudella ainoastaan, jos ne ovat omaperäisiä siinä merkityksessä, että ne ovat tekijänsä henkisiä luomuksia.

36 Kuten direktiivin 2001/29 4, 9–11 ja 20 perustelukappaleesta ilmenee, kyseinen direktiivi, jolla yhdenmukaistetaan tekijänoikeuden oikeudelliset puitteet, perustuu tällä samalla periaatteelle.

37 Näissä olosuhteissa direktiivin 2001/29 2 artiklan a alakohdassa tarkoitettua tekijänoikeutta voidaan soveltaa ainoastaan sellaiseen aineistoon, joka on omaperäinen siinä mielessä, että se on tekijänsä henkinen luomus.

38 Teoksen osien osalta on todettava, että mikään direktiivissä 2001/29 tai muussa kyseisellä alalla sovellettavassa direktiivissä ei viittaa siihen, että teoksen osiin sovellettaisiin eri säännöstöä kuin kokonaiseen teokseen. Tästä seuraa, että tekijänoikeudella suojataan teoksen osia sikäli kuin ne sellaisenaan osaltaan vaikuttavat siihen, että koko teosta voidaan pitää omaperäisenä.

39 Kun otetaan huomioon tämän tuomion 37 kohdassa esitetty, teoksen eri osia suojataan direktiivin 2001/29 2 artiklan a alakohdan nojalla sillä edellytyksellä, että ne sisältävät tiettyjä sellaisia elementtejä, joita voidaan pitää ilmauksena kyseisen teoksen tekijän henkisestä luomistyöstä.

40 Tällaisen teokselle myönnettävän suojan ulottuvuuden osalta direktiivin 2001/29 9–11 perustelukappaleesta seuraa, että kyseisen direktiivin pääasiallisena tavoitteena on taata suojan korkea taso erityisesti tekijöille, jotta nämä saisivat asianmukaisen korvauksen teoksensa käyttämisestä, myös valmistettaessa kappaleita kyseisistä teoksista, voidakseen jatkaa luovaa ja taiteellista työtään.

41 Tästä näkökulmasta tarkasteltuna direktiivin 2001/29 21 perustelukappaleessa edellytetään, että kappaleen valmistamista koskevan oikeuden kattamat toimet on määriteltävä laajasti.

42 Tämä vaatimus kyseisten toimien määrittelemisestä laajasti käy sitä paitsi ilmi myös tämän direktiivin 2 artiklan sanamuodosta, jossa käytetään sen kaltaisia ilmaisuja kuin ”suoraan tai välillisesti”, ”tilapäisesti tai pysyvästi”, ”millä keinolla [tahansa]” ja ”missä muodossa tahansa”.

43 Tästä seuraa, että direktiivin 2001/29 2 artiklassa säädetyn suojan ulottuvuus on laaja.

44 Lehtiartikkelien osalta tämän tuomion 37 kohdassa tarkoitettu tekijänsä henkinen luomus on säännönmukaisesti seurausta asian esitystavasta ja kielellisestä ilmaisusta. Lisäksi pääasiassa on riidatonta, että lehtiartikkelit sinällään ovat direktiivissä 2001/29 tarkoitettuja kirjallisia teoksia.

45 On todettava, että tällaisten teosten suojatut osatekijät muodostuvat sanoista, jotka erikseen tarkasteltuina eivät sellaisenaan muodosta niitä käyttävän tekijän henkistä luomusta. Ainoastaan näiden sanojen valitsemisen, järjestämisen ja yhdistämisen kautta tekijä voi ilmaista luovuuttaan omaperäisellä tavalla ja päätyä lopputulokseen, joka muodostaa henkisen luomuksen.

46 Sanat sellaisenaan eivät siis ole suojan kohteena olevia osatekijöitä.

47 Näin ollen kun otetaan huomioon se, että direktiivin 2001/29 2 artiklassa säädetyn suojan ulottuvuutta on tulkittava laajasti, ei voida sulkea pois sitä, että tietyt kyseisen tekstin yksittäiset lauseet tai jopa tietyt lauseenjäsenet ovat sellaisia, että lukijalle voi niiden kautta välittyä lehtiartikkelin kaltaisen julkaisun omaperäisyys sen vuoksi, että niihin sisältyy osatekijä, joka itsessään ilmentää kyseisen artikkelin tekijän henkistä luomistyötä. Tällaiset lauseet tai lauseenjäsenet voivat siis olla kyseisen direktiivin 2 artiklan a alakohdassa säädetyn suojan kohteena.

48 Kun otetaan huomioon nämä seikat, pääasiassa kyseessä olevien suojatun teoksen otteiden kaltaisten otteiden, jotka koostuvat yhdestätoista peräkkäisestä teokseen kuuluvasta sanasta, toisintaminen voi olla direktiivin 2001/29 2 artiklassa tarkoitettua osittain tapahtuvaa kappaleen valmistamista, jos tällainen ote sisältää teoksen sellaisen osatekijän, joka ilmentää sellaisenaan tekijänsä henkistä luomistyötä, minkä tutkiminen kuuluu kansalliselle tuomioistuimelle.

49 Lisäksi on todettava, että Infopaqin käyttämä tietojenkeruuprosessi mahdollistaa sen, että suojatuista teoksista toisinnetaan useita otteita. Kyseisessä prosessissa nimittäin toisinnetaan yhdestätoista sanasta muodostuva ote joka kerta, kun hakusana esiintyy asianomaisessa teoksessa, ja lisäksi prosessissa käytetään usein useita hakusanoja, koska tietyt asiakkaat pyytävät Infopaqia laatimaan yhteenvetoja usean kriteerin perusteella.

50 Kun prosessissa toimitaan tällä tavalla, kasvaa todennäköisyys siitä, että Infopaqin toiminta merkitsee direktiivin 2001/29 2 artiklan a alakohdassa tarkoitettua osittain tapahtuvaa kappaleen valmistamista, koska kyseisten otteiden kumuloituminen voi johtaa sellaisten laajojen tekstinpätkien muodostamiseen, jotka ilmentävät asianomaisen teoksen omaperäisyyttä siten, että niihin sisältyy joukko osatekijöitä, jotka ilmentävät tämän teoksen tekijän henkistä luomistyötä.

51 Kun otetaan huomioon edellä esitetty, ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että tietojenkeruuprosessin aikana suoritettu toimi, joka koostuu yhdestätoista sanasta koostuvan suojatun teoksen otteen tallentamisesta tietokoneen muistiin ja tällaisen otteen tulostamisesta, voi kuulua direktiivin 2001/29 2 artiklassa tarkoitetun osittain tapahtuvan kappaleen valmistamisen käsitteen alaan, jos näin esitetyt osatekijät ilmentävät tekijänsä henkistä luomistyötä, minkä tutkiminen kuuluu kansalliselle tuomioistuimelle.

Toinen–kahdestoista kysymys

52 Jos oletetaan, että pääasiassa kyseessä olevat toimet kuuluvat direktiivin 2001/29 2 artiklassa tarkoitetun suojatusta teoksesta osittain tapahtuvan kappaleen valmistamisen käsitteen alaan, kyseisen direktiivin 2 ja 5 artiklasta ilmenee, että tällaiseen kappaleen valmistamiseen ei saa ryhtyä ilman asianomaisen tekijän suostumusta, jollei kyseinen osittainen kappaleen valmistaminen täytä saman direktiivin 5 artiklassa säädettyjä edellytyksiä.

53 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee tässä yhteydessä toisella–kahdennellatoista kysymyksellään pääasiallisesti, täyttääkö pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen tietojenkeruuprosessin kuluessa suoritettu kappaleen valmistaminen direktiivin 2001/29 5 artiklan 1 kohdassa säädetyt edellytykset ja voidaanko kyseinen prosessi näin ollen suorittaa ilman asianomaisten tekijänoikeuden haltijoiden suostumusta sikäli kuin mainitun prosessin tarkoituksena on yhteenvedon laatiminen lehtiartikkeleista ja se koostuu kyseisten artikkeleiden skannaamisesta kokonaisuudessaan, 11-sanaisen otteen tallentamisesta tietokoneen muistiin ja sen tulostamisesta.

54 Direktiivin 2001/29 5 artiklan 1 kohdan mukaan kappaleen valmistamista koskeva toimi jää saman direktiivin 2 artiklassa säädetyn kappaleen valmistamista koskevan oikeuden ulkopuolelle ainoastaan silloin, kun se täyttää viisi edellytystä eli silloin, kun

– kyseinen toimi on tilapäinen

– kyseinen toimi on väliaikainen tai satunnainen

– kyseinen toimi on erottamaton ja välttämätön osa teknistä prosessia

– kyseisen prosessin ainoa tarkoitus on mahdollistaa välittäjän toimesta tapahtuva teoksen tai muun aineiston siirto verkossa kolmansien osapuolien välillä tai sen laillinen käyttö

– kyseisellä toimella ei ole itsenäistä taloudellista merkitystä.

55 Aivan ensiksi on todettava, että nämä edellytykset ovat siinä mielessä kumulatiivisia, että se, että yksikin niistä jää täyttymättä, johtaa siihen, että kappaleen valmistamiseen ei sovelleta direktiivin 2001/29 5 artiklan 1 kohtaan perustuvaa poikkeusta kyseisen direktiivin 2 artiklassa säädettyyn kappaleen valmistamista koskevaan oikeuteen.

56 Näiden edellytysten tulkitsemiseksi on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan direktiivillä käyttöön otetusta yleisestä periaatteesta poikkeavia saman direktiivin säännöksiä on tulkittava suppeasti (asia C-476/01, Kapper, tuomio 29.4.2004, Kok., s. I-5205, 72 kohta ja asia C-36/05, komissio v. Espanja, Kok., s. I-10313, 31 kohta).

57 Näin on direktiivin 2001/29 5 artiklan 1 kohdassa säädetyn poikkeuksen osalta, sillä se muodostaa poikkeuksen samalla direktiivillä käyttöön otetusta yleisestä periaatteesta eli siitä, että kaikenlainen kappaleen valmistaminen suojatusta teoksesta edellyttää tekijänoikeuden haltijan suostumusta.

58 Näin on sitäkin suuremmalla syyllä sen vuoksi, että kyseistä poikkeusta on tulkittava siten, että otetaan huomioon direktiivin 2001/29 5 artiklan 5 kohta, jonka mukaan tätä poikkeusta sovelletaan vain tietyissä erityistapauksissa, jotka eivät ole ristiriidassa teoksen tai muun aineiston tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eivätkä kohtuuttomasti haittaa oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja.

59 Direktiivin 2001/29 4, 6 ja 21 perustelukappaleen mukaan kyseisen direktiivin 5 artiklan 1 kohdassa säädettyjä edellytyksiä on lisäksi tulkittava siten, että otetaan huomioon tekijöitä heidän teostensa suojaamisen osalta koskeva oikeusvarmuuden vaatimus.

60 Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa Infopaq väittää, että pääasiassa kyseessä oleva kappaleen valmistaminen täyttää väliaikaisuutta koskevan edellytyksen, koska kyseiset kappaleet tuhotaan sähköisen hakuprosessin päättyessä.

61 Kun otetaan huomioon kolmas edellytys, johon tämän tuomion 54 kohdassa viitataan, on tältä osin todettava, että tilapäisen ja väliaikaisen kappaleen valmistamisen tarkoituksena on mahdollistaa sellaisen teknisen prosessin suorittaminen, jonka erottamaton ja välttämätön osa se on. Kun otetaan huomioon tämän tuomion 57 ja 58 kohdassa mainitut periaatteet, kyseessä oleva kappaleen valmistaminen ei näin ollen voi ylittää sitä, mikä on tarpeen teknisen prosessin sujumiseksi asianmukaisella tavalla.

62 Lisäksi tekijänoikeuden haltijoita koskeva oikeusvarmuus edellyttää, että valmistetun kappaleen säilyttäminen ja tuhoaminen ei riipu ihmisten harkinnasta eikä etenkään suojattujen teosten käyttäjän harkinnasta. Tällaisessa tapauksessa ei nimittäin voida taata sitä, että kyseinen henkilö tosiasiallisesti poistaa valmistetun kappaleen tai ainakin, että hän poistaa kappaleen silloin, kun sen olemassaolo ei ole enää perusteltua, kun otetaan huomioon se, että kappaleen valmistamisen tarkoituksena on mahdollistaa teknisen prosessin suorittaminen.

63 Tämä päätelmä vahvistetaan direktiivin 2001/29 33 perustelukappaleessa, jossa luetellaan tyypillisiä esimerkkejä niistä saman direktiivin 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuista toimista, jotka mahdollistavat selailun sekä aineiston tilapäisen tallentamisen välimuistiin, mukaan lukien siirtojärjestelmien tehokkaan toiminnan mahdollistava tallennus. Tällä tavalla valmistetut kappaleet määritelmänsä mukaisesti luodaan ja tuhotaan automaattisesti ilman ihmisten toimintaa.

64 Kun otetaan huomioon edellä esitetty, on todettava, että kappaleen valmistamista voidaan pitää direktiivin 2001/29 5 artiklan 1 kohdassa säädetyn toisen edellytyksen tarkoittamalla tavalla ”väliaikaisena” vain, jos sen olemassaoloaika on rajoitettu siihen, mikä on kyseisen teknisen prosessin asianmukaisen toiminnan kannalta tarpeen, edellyttäen, että kyseisen teknisen prosessin on oltava sillä tavoin automaattinen, että valmistettu kappale poistetaan automaattisesti ilman ihmisten toimintaa heti, kun se on täyttänyt tehtävänsä, jonka tarkoituksena on mahdollistaa tällaisen prosessin saattaminen loppuun.

65 Pääasiassa ei voida suoraan sulkea heti suoralta käsin pois sitä mahdollisuutta, että siinä kyseessä olevaa kahta ensimmäistä kappaleen valmistamista eli TIFF-tiedostojen luomista ja tekstitiedostojen luomista TIFF-tiedostojen muuntamisen seurauksena, voidaan pitää väliaikaisina, koska ne poistetaan tietokoneen muistista automaattisesti.

66 Kolmannen kappaleen valmistamisen eli yhdestätoista sanasta koostuvan otteen tietokoneen muistiin tallentamisen osalta yhteisöjen tuomioistuimelle esitettyjen seikkojen perusteella ei voida arvioida sitä, onko kyseinen tekninen prosessi sillä tavoin automaattinen, että tiedosto poistetaan tietokoneen muistista lyhyen ajan kuluessa ilman ihmisten toimintaa. On siten kansallisen tuomioistuimen asiana tutkia, riippuuko tiedoston poistaminen valmistetun kappaleen käyttäjän tahdosta ja onko olemassa vaara siitä, että tiedosto säilyy tallennettuna sen jälkeen, kun se on täyttänyt tehtävänsä kyseessä olevan teknisen prosessin loppuun suorittamiseksi.

67 On kuitenkin riidatonta, että viimeinen kappale, jonka Infopaq tietojenkeruuprosessissa valmistaa, ei ole sähköisessä muodossa. Infopaq tulostaa tiedostoja, jotka sisältävät yhdestätoista sanasta koostuvia otteita ja valmistaa kyseisistä otteista siten paperiversion.

68 Koska valmistettu kappale on tuotettu fyysiselle alustalle, se lakkaa olemasta vasta silloin, kun kyseinen alusta tuhotaan.

69 Lisäksi koska tietojenkeruuprosessissa itsessään ei selvästikään voida tuhota tällaista alustaa, kyseisen kappaleen tuhoaminen riippuu yksinomaan tällaisen prosessin käyttäjän tahdosta eikä ole lainkaan varmaa, että kyseinen käyttäjä haluaa tuhota valmistetun kappaleen, mistä seuraa, että kappaletta voidaan käyttäjän tarpeiden mukaan säilyttää pidemmän aikaa.

70 Näissä olosuhteissa on todettava, että pääasiassa kyseessä olevan tietojenkeruuprosessin viimeinen toimi, jonka kuluessa Infopaq tulostaa yhdestätoista sanasta koostuvat otteet, ei ole direktiivin 2001/29 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua väliaikaista kappaleen valmistamista.

71 Yhteisöjen tuomioistuimelle toimitetusta asiakirja-aineistosta ei lisäksi ilmene, että tällainen toimi olisi satunnaista, eikä näin ole myöskään väitetty.

72 Edellä esitetystä ilmenee, että kyseinen toimi ei täytä direktiivin 2001/29 5 artiklan 1 kohdassa säädettyä toista edellytystä eikä tällaisen toimen osalta voida siis tehdä poikkeusta saman direktiivin 2 artiklassa säädettyyn kappaleen valmistamista koskevaan oikeuteen.

73 Tästä seuraa, että pääasiassa kyseessä olevaa tietojenkeruuprosessia ei voida toteuttaa ilman asianomaisten tekijänoikeuden haltijoiden suostumusta eikä näin ollen ole tarpeen tutkia, ovatko kyseisen prosessin muodostavat neljä toimea muiden mainitussa 5 artiklan 1 kohdassa säädettyjen edellytysten mukaisia.

74 Näin ollen toiseen–kahdenteentoista kysymykseen on vastattava, että yhdestätoista sanasta koostuvan otteen tulostaminen pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen tietojen-

keruuprosessin aikana ei täytä direktiivin 2001/29 5 artiklan 1 kohdassa säädettyä väliaikaisuutta koskevaa edellytystä eikä kyseistä prosessia näin ollen voida toteuttaa ilman asianomaisten tekijänoikeuden haltijoiden suostumusta.

Kolmastoista kysymys

75 Kun otetaan huomioon toiseen–kahdenteentoista kysymykseen annettu vastaus, ei ole tarpeen vastata kolmanteentoista kysymykseen.

Oikeudenkäyntikulut

76 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Tietojenkeruuprosessin aikana suoritettu toimi, joka koostuu yhdestätoista sanasta koostuvan suojatun teoksen otteen tallentamisesta tietokoneen muistiin ja tällaisen otteen tulostamisesta, voi kuulua tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY 2 artiklassa tarkoitetun osittain tapahtuvan kappaleen valmistamisen käsitteen alaan, jos näin esitetyt osatekijät ilmentävät tekijänsä henkistä luomistyötä, minkä tutkiminen kuuluu kansalliselle tuomioistuimelle.

2) Yhdestätoista sanasta koostuvan otteen tulostaminen pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen tietojenkeruuprosessin aikana ei täytä direktiivin 2001/29 5 artiklan 1 kohdassa säädettyä väliaikaisuutta koskevaa edellytystä eikä kyseistä prosessia näin ollen voida toteuttaa ilman asianomaisten tekijänoikeuden haltijoiden suostumusta.

Allekirjoitukset